

BİLİNMEYEN BİR YATIR VE *BATTAL GAZİ DESTANI* BAĞLAMINDA AZİZ MAMAS'TAN CAMBAZ PİR'E KUTSAL'IN SÜREKLİLİĞİ

Cavit GÜZEL*

Geliş Tarihi: Eylül, 2017

Kabul Tarihi: Kasım, 2017

Öz

İnanç ile kutsal arasındaki güçlü bağ hayatın her alanında varlığını sürdürmektedir. Tarihsel bir sürekliliğe sahip olan kutsal kavramı aynı zamanda kültürle iç içedir. Türk kültürü gibi kökleri kadim zamanlara ulaşan yapılarda kutsal olgusu hem çeşitlenmekte hem de zengin bir boyut kazanmaktadır. Bu derinlik ve zenginlik kutsalı gündelik hayatta iç içe yaşanan bir unsura dönüştürmektedir. Türk kültürünün hâkim olduğu coğrafyalarda rastlanan ziyaret yerleri ve çevresinde gelişen inanışlar, uygulamalar kutsaldan beslenen zenginliklerden biridir. Kırşehir'e bağlı Çayağzı (Cemele) köyünde bulunan Cambaz Pir'e ait ziyaret yeri kutsalın kültür içerisindeki sürekliliğini göstermesi bakımından önemlidir. Kaynak kişilerden derlenen bilgiler ışığında yapılan inceleme sonucunda bir Hristiyan Azizi olan Mamas'ın *Battal Gazi Destanı*'nda yer alan Şemmas Pir ve Cemele'de mezarı bulunan Cambaz Pir ile olan ilişkisi tespit edilmiştir. Bu ilişki üzerinden kutsalın Cambaz Pir özelinde kültür içerisinde canlı ve sürekli olmasında *Battal Gazi Destanı*'nın oynadığı işlevsel rol üzerinde durulmuştur. Sonradan Müslüman olan bir azizin hakkında anlatılan menkabelerin içeriğine dair değerlendirmeler yapılmıştır. Yöre halkı tarafından veli mertebesinde görülen Cambaz Pir'in mezarı çevresinde gelişen inanç ve uygulamaların Türk kültürüyle olan ilişkisine dair tespitlere yer verilmiştir. Değerlendirilen yönleriyle Cemele'de bulunan Cambaz Pir'e ait mezar yeri kutsalın kültürler üstü gücünü ortaya koymakta, bu dönüşümün destan, menkabe gibi sanatsal ürünlerle olan ilişkisine dair değerlendirme yapma imkânı vermekte ve kutsalın çevresinde hayata geçen inanç ve uygulamaların bu sürece etkisini göstermektedir.

Anahtar Sözcükler: Aziz Mamas, Battal Gazi, Cambaz Pir, Kutsal, Menkabe, Şemmas Pir, Ziyaret Yeri.

THE CONTINUITY OF THE SACRED, FROM SAINT MAMAS TO CAMBAZ PIR IN THE CONTEXT OF *BATTAL GAZI SAGA* AND AN UNKNOWN ENTOMBED SAINT

Abstract

The strong bond between the sacred and faith continues to exist in all areas of life. The concept of sacred, which has a historical continuity, is entangled with culture. In the structures rooted in ancient times, such as Turkish culture, the phenomenon of sacred is being diversified, as well as gaining a rich dimension. This depth and richness, transform sacred into an element which is intertwined in everyday life. The places of visit located at the regions dominated by Turkish culture and the beliefs and practices built up around them is one of the richness fed from sacred. The place of visit belonging to Cambaz Pir, located at Çayağzı (Cemele) village of Kirsehir, is

* Yrd. Doç. Dr.; Amasya Üniversitesi, Fen Edebiyat Fak., Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, cvtgz140@gmail.com.

important in terms of showing the continuity of sacred in the culture. As a result of the review of the information collected from the people, the connections of Mamas, who had been a Christian saint, with Şemmas Pir, who had been mentioned in *Battal Gazi Saga*, and with Cambaz Pir, whose tomb is located at Cemele, have been determined. Through these relationships, the functional role of *Battal Gazi Saga* was emphasized for the vitality and continuity of sacred within the culture, particularly for Cambaz Pir. The content of the legends told about a later Muslim Saint were evaluated. Remarks about the relationship of the beliefs and practices developed around the tomb of Cambaz Pir with Turkish culture were covered. Regarding the evaluated aspects, the tomb belonging to Cambaz Pir, located at Cemele, reveals the supracultural power of the sacred; allows the assessment of the relationship between this transformation and works of art, such as saga, legend; and shows the impact of the beliefs and practices brought to life around the sacred on this process.

Keywords: Saint Mamas, Battal Gazi, Cambaz Pir, Sacred, Legend, Şemmas Pir, Visit Place.

İnsan, somut ile soyut arasında ilgi kurabildiği bilinen yegâne varlıktır. Zihin, tarih boyunca kendine görülen, duyulan, dokunulan somut dünyanın içerisinde görünmeyen ancak bir takım çıkarımlarla ulaştığı kabulleri içeren soyut bir dünya oluşturmuştur. İnanç dünyası olarak adlandırabileceğimiz bu kabuller dünyasının insanlık tarihinin oldukça eski devirlerinden beri var olduğu bilinmektedir ve inanç olgusu sistemli ya da sistemsiz yapılar hâlinde görülebilmektedir. Kültürün içerisinde yer alan küçük bir inanıştan, kitabî dinlere gibi organize yapılara kadar uzanan inanç dünyası, her kültürü mutlaka bir yönüyle etkisi altına almıştır. İnsanı şekillendirdiği öngörülen ruh beden dualitesine uygun olarak somut dünya ile soyut inanç dünyası iç içe yaşamaktadır.

İnanç olgusuna eşlik eden kutsal kavramı, onun kadar eski ve karmaşık bir yapıya sahiptir. Sözlük'te "*Güçlü bir dinî saygı uyandıran veya uyandırması gereken, kutsî, mukaddes*" (1998: 1424) olarak tanımlanan kutsal ibaresi, inanç dünyası içerisinde kendine yer bulmaktadır. Tanımdan da anlaşılacağı gibi kutsal, güçlü bir unsurdur ve gücünü dinî olandan alır. Din, sistemli bir toplumsal yapıdır ve dinin amacı yaratıcı ve onun kuralları ile uyumlu bir şekilde yaşamı dizayn etmektir. Kutsalı insan için anlamlı, güçlü ve değerli kılan temel unsur onun gücünü Tanrı'dan almasıdır.

Kutsalın insan hayatında yer edinmesi oldukça eskiye dayanır. Mircea Eliade'ye göre gerçek ve anlamlı bir dünya bilinci ile kutsallığın keşfi arasında sıkı bir bağ vardır. Hatta kutsal, insan bilincinin tarihinde bir aşama değil bilincin yapısı içerisinde var olan bir unsurdur. (2003: 11) Bilincin bir parçasını oluşturan kutsal algısı, insanın bilinmezlikleri aza indirme çabasında ona yardımcı olarak dünyayı anlamlandırma ve ona hâkim olma gayretinin önemli bir dinamiği hâline gelir. Rene Girard, şiddet ile kutsalın ilişkisini ele aldığı çalışmasında kutsalı, insanın egemen olma çabası ölçüsünde insanın kendisine egemen olan her şey olarak niteler. (2003: 42)

İnsan zihninde yeri olan, somut dünyanın soyut yönünü oluşturan ve beslediği kaynağın gücünden dolayı insana hâkim olan kutsal, insanlığın da yaratıcı gücüne destek vermektedir. Özellikle sanat kutsalın yaratıcı gücünden ve dinamizminden faydalanan alanların başında gelir.

Sanatın ve güzel sanatların her türü inanç ve kutsal kavramlarıyla güçlü bir şekilde kaynaşmıştır. Mimariden, resme, sahne sanatlarına, edebiyata kadar birçok sanat türü kutsalın da ifade edildiği alanlar olarak görülebilmektedir. Edebiyatta mit, masal, efsane, destan gibi türler tamamen ya da kısmen kutsalın izlerini barındırmaktadır.

Sanatın kültürün bir parçası olması ve kutsalın sanat aracılığıyla yansması kültür ile kutsalın ilişkisini tespit etmeyi zorunlu kılmaktadır. Kutsal olgusu insan zihninde var olan bir unsur olarak evrensel bir yön taşısa da neyin kutsal olacağı veya ne kadar kutsal olacağı kültürel bir sınırlılığa sahiptir. Her kültür, kendi kutsal değerlerini yaratmış, yaşatmıştır ve bazen yeniden yorumlamalarla sürekliliğini sağlamaktadır. Bir kültür için kutsal olan başka bir kültür için kutsal olarak kabul görmeyebilir. Hatta aynı kültür dairesine mensup topluluklar arasında bile kutsal algısı zaman zaman değişiklikler gösterebilmektedir. Türk boylarının farklı totemlere sahip olması bu durumun akla gelen ilk örneklerindendir.

Türk kültürü, kadim zamanlardan günümüze kadar ulaşmayı başarabilen canlı, güçlü ve zengin yapılardan biridir. Türk kültürü içerisinde üretilen sanatsal yaratmalarda kutsalın etkilerini görmek mümkündür. Kutsalın etkisi veya yansması yine kültürün belirlediği çerçevede oluşmaktadır. Türk mitolojisi, sistemli veya systemsiz inanç yapıları, ritüeller, tabular, kültler derin bir tarihi geçmişin zengin değerler silsilesi hâlinde Türk toplumunun kutsalını oluşturmakta ve günlük hayatından, sanatına geniş bir alanda etkisini göstermektedir.

Türk toplumunun kültürel yapısı içerisinde kutsal sıfatı bir insanı, bitkiyi, hayvanı, nesneyi, coğrafyaya ait bir unsuru, mimari bir yapıyı veya bir zaman dilimini niteleyebilir. Bu kutsallık kaynağını İslam dininden alabileceği gibi Türklerin İslam öncesi benimsedikleri dinler, öğretiler veya inançlara ait diğer yapılardan da alabilir.

Türbe, mezar gibi ziyaret yerleri Türk kültüründe kutsal kabul edilen ve kutsallığını günümüze kadar devam ettiren unsurların en dikkat çekici örneklerindendir. Her mezar, içinde yatanın yakınları için mutlaka özeldir. Ancak yakınlık gibi bir bağ olmadan toplumun genelinde özel bir yere ve anlama sahip mekânlar ve yapılar vardır. Bu mezar, türbe, kümbet, yatır gibi yapılar veya mekânlar kutsal olarak nitelendiği zaman bunlar çevresinde güçlü bazı inanışlar ve uygulamalar gelişir. Ziyaret fenomeni olarak adlandırılan bu olgu "...türbe, kümbet, tekke, ziyaret, dede mezarı gibi adlarla anılan ve çoğunlukla kendilerine veli, evliya, ermiş, âlim, sofu, seyyid, şeyh, gazi, mübarek, pir, dede, baba, abdal yahut şehit gibi türlü isim ve sıfatlar

verilerek manevi güç ve meziyetlerine inanılan kişilerin yattıkları kabul edilen yerlere belli hacet ve dileklerle yapılan ziyaretler ve bu çerçevede oluşan inanç ve uygulamalar...” (Günay, 2001: 10) olarak ele alınmaktadır.

Türkiye’de ziyaret yeri olarak adlandırılabilir mekân sayısı oldukça fazladır. Birçok yerleşim yerinde kutsiyet atfedilmiş mekânlara, yapılara, mezarlara rastlamak mümkündür. Kırşehir efsaneleri üzerine yaptığımız çalışma esnasında Çayağzı (Cemele) kasabasında rastladığımız, yöre halkı tarafından “Şampas Pir” ya da “Cambaz Pir(i)” olarak adlandırılan mezar bunlardan biridir.

Çayağzı (Cemele) köyü Kırşehir’in merkez ilçesine bağlıdır. Cemele’nin tarihini anlatan müstakil bir çalışma bulunmamakla birlikte Yassı Höyük kazı alanında bulunan ve M.Ö II. bin yılın ilk yarısına tarihlenen buluntulardan (Ünsal, 2012: 78) hareketle bölgenin oldukça eski bir yerleşim yeri olduğunu söylemek mümkündür. Musa Burçak, M.S. 395’de Roma İmparatorluğu’nun ikiye bölünmesi üzerine Cemele’nin Doğu Roma İmparatorluğu içerisinde kaldığını belirtmektedir. (2005: 12) Cemele’de tarihi bir kale harabesi bulunmaktadır. Cevat Hakkı Tarım, bu kalenin Osmanoğulları ile Kadı Burhaneddin arasında hudut vazifesi gördüğünü belirtmiş, Çelebi Mehmet’in ordularıyla birlikte bu kaleye kadar geldiğini tespit etmiş ve Cemelelilerin Cumul Türklerinden olması ihtimali üzerinde durmuştur. (1940: 33) Bu bilgilerden de anlaşılacağı üzere oldukça köklü bir tarihî geçmişe sahip olan Cemele, üzerinde farklı medeniyetleri barındırmış ve zaman zaman sınır konumunda kalarak kültürel çeşitliliğe tanıklık etmiştir.

Cemele’de, “Şambas Pir”, “Şampas Pir” ya da “Cambaz Pir(i)” olarak adlandırılan dinî tarihî bir şahsiyete ait olduğu iddia edilen bir mezar bulunmaktadır. Çok yıllık çam ağaçlarının bulunduğu yüksekçe bir tepe üzerinde bulunan yer, orada yaşayanlar tarafından bir makam olarak görülmektedir.

Kaynak kişilerin anlattıklarından hareketle¹ Cambaz Pir’in kutsal vasfını elde etmesi ile ilgili dikkati çeken ilk husus onun Battal Gazi ile olan ilişkisidir. (KK-1), (KK-4). Kaynak kişilerin onun, Battal Gazi’ye yardım ettiğini (KK-1) hatta Battal Gazi’nin oğlu olduğunu (KK-4) ifade etmeleri görülmektedir.

Battal Gazi, 8. yüzyılda yaşadığı düşünülen tarihî bir şahsiyettir. (Kavruk, 2012: 21; Demir, 2006: 21; Say, 2009: 28; Köksal, 1984: 21) Ancak Battal Gazi’yi asıl üne kavuşturan onun kişiliği ve kahramanlıkları etrafında gelişen ve Türk muhayyilesi ile şekillenen destandır. “Battal Gazi Destanı, muhtemelen XI-XIII. yüzyılda kaleme alınmıştır. İlk şeklinin mensur

¹ Kaynak kişilerle yapılan görüşmelerde elde edilen ses kayıtlarının deşifre edilmiş metinleri çalışmanın sonunda yer almaktadır.

olduğu bilinmektedir” (Demir, 2006: 22). Hem manzum hem de nesir örnekleri bulunan ve kısaca Battalnâme olarak adlandırılan eserlerin tespit edilen en eski nüshaları 15. yüzyıla kadar uzanmaktadır. (Kavruk, 2012: 24)

Battal Gazi destanında yer alan kişiler incelendiğinde Şemmas Pir adında bir tipin var olduğu görülmektedir. Şemmas Pir, gönül rızası ile Müslüman olmuştur. Rum kesimi Şemmas’ı kendilerinden zannetmektedir. O, Battal Gazi’ye tecrübesi ile yardımcı olmakta ve ona mücadelesi için gereken her türlü bilgiyi aktarmaktadır. (Köksal, 1984: 107) Mustafa Özçelik, Şemmas Pir’i Battal Gazi’nin mücadele arkadaşları arasında özel biri olarak ele alır:

Şemmas Pir, elinde kılıç bir gaza adamı değildir. Aslında Müslüman olmasına rağmen bir manastırda rahip olarak görev yapmaktadır. Görevi, Bizanslılara ait bilgileri toplamak ve bunları başta Battal olmak üzere İslâm komutanlarına bildirmektir. Bir anlamda istihbarat görevlisi gibidir. Ama görevi sadece bununla sınırlı değildir. Aynı zamanda bilge bir kişidir. Bu yüzden Battal Gazi’ye mücadelesi esnasında bilgi ve tecrübesiyle de yol gösterir. *Battalnâme*’de onun bu yönü ‘Battal’a düşmanları (Bizanslılar) hakkında bilgi verir ve ona nasihatler ederdi...’ şeklinde belirtilmektedir (Özçelik, 2009: 37).

Battal Gazi Destanı’nda yer alan Şemmas Pir ile Cemele’de tespit edilen Cambaz Pir’le ilgili anlatılanlar arasında Cambaz Pir’in Battal Gazi ile olan bağı, ona kale ve kalede yaşayan düşmanları hakkında bilgi aktarması, Müslüman olduğunun bilinmemesi, din adamı kimliği (KK-1; KK-4) gibi yönlerden benzerlik olduğu görülmektedir. Bu bakımdan bölgede tespit edilen mezarda bulunduğu belirtilen Cambaz Pir’in Battalnâmeler’de yer alan Şemmas Pir olduğu değerlendirilebilir. Bunun yanı sıra Anadolu’nun çeşitli yerlerinde Şemmas Pir’e ait türbe ve mezarların bulunduğu da bilinmektedir.

Şemmas Pir’le aynı adı taşıyan ve onunla bağlantısı olduğu düşünülen ziyaret yerleri arasında Aksaray Mamasun (Gökçe Köyü), Kayseri Bünyan, Sivas’ın Kangal İlçesine bağlı Akçakale Köyü, Divriği’ye bağlı Duruköy (Gökbel, 1999: 184) sayılabilir. Aksaray’ın Güzeyurt ilçesine bağlı Gökçe (Mamasun) köyünde bulunan Aziz Mamas’a ait olduğu belirtilen mezar, yöre halkı tarafından Şammaz ya da Şambaz Baba olarak adlandırılmaktadır. İçerisinde yatan kişinin Battal Gazi’ye eğitim verdiği ve çeşitli bilgileri aktardığı belirtilmektedir. Bunun yanı sıra aslında Müslüman olduğu, gündüzleri Rum çocuklarına geceleri ise Müslüman çocuklarına eğitim verdiği belirtilmektedir. (KK-7) Gökçe köyünde bulunan Aziz Mamas ya da Şammaz Baba ile Cemele’de mezarı bulunan Cambaz Pir’in Battal Gazi ile olan bağı ve geceleri gizlice Müslüman çocuklarına eğitim vermesi yönüyle aynı olduğu görülmektedir.

Benzer bir durum Çorum'un Alaca İlçesinde bulunan Battal Gazi'nin babası olan Hüseyin Gazi'nin adıyla anılan tekke için de geçerlidir. Frederic W. Hasluck (2012: 79) yöre halkı tarafından Hüseyin Gazi olarak adlandırılan tekkenin adının Şemspur ya da Şemespur olduğunu kaydetmiştir.

Alaca'da görüştüğümüz Sadık Ak, bu tekkede Şamas Pir adında bir keşişin görevli olarak bulunduğunu, Hüseyin Gazi'nin Ankara dolaylarında yaptığı bir savaşta yaralandığını, atı ile birlikte Alaca'ya kadar geldiğini, ormanlık alanda Şamas Pir tarafından yaralı hâlde bulunup tedavi edildiğini, aralarında bir dostluk geliştiğini ve Şamas Pir'in Müslümanlığı seçtiğini anlatmıştır. (KK-6)

Şemmâs sözcüğünün bir isimden farklı olarak Hristiyan Ortodoks kilisesinde ibadet yaptırın yardımcılara (Ahmet Cevdet Paşa, 2014: 13), Süryani Kadim Patrikliğinin hiyerarşik yapısında bulunan din adamı (Özcoşar, 2008: 67) gurubunun unvanı olarak kullanıldığı da vurgulamak gerekmektedir. Alaca'da bulunan Hüseyin Gazi Tekkesi ve Cambaz Pir'le ilgili anlatılanlarda (KK-4) onun din adamı kimliğini de görmek mümkündür.

Cemele'de mezarı bulunan Cambaz Pir ile Anadolu'nun çeşitli yerlerinde Mamas, Şamas, Şemmas, Şammaz, Şambaz olarak adlandırılan kutsal kişinin aynı olduğu anlaşılmaktadır. Bunun yanı sıra tespit edebildiğimiz kadarıyla "M.S 3. yüzyılda Hristiyanlığı benimsemesi nedeniyle Kayseri'de işkenceyle öldürülen bu yüzden 'aziz'leştirilen çoban Mamas'ın..." (Pekin, 2001: 10) farklı dinlerin bölgeye hâkim olmasına rağmen kutsal vasfını yitirmeden günümüze ulaşması ve Cemele'de buna Cambaz Pir adlandırması ile yeni bir halkanın eklenmesi kutsalın dinler ve kültürler üstü gücünü ve sürekliliğini ortaya koymaktadır. Kutsal kişinin Aziz Mamas olarak başladığı, zaman içerisinde Şemmas'a dönüştüğü ve son olarak Şammaz Baba ya da Cambaz Pir'e evirildiği söylenebilir. Cambaz Pir'e dönüşüm sürecinde yer alan Şemmas Pir'den dolayı en önemli aktörün de Battal Gazi olduğu görülmektedir.

Cemele'deki kale kalıntısının ve Cemele yakınlarında bulunan Keçi Kalesi'nin Battal Gazi ile Cambaz Pir'in anlatıda bir araya getirilebilmesine fiziki kanıt olarak görülmektedir. Battal Gazi'nin bu kaleleri fethettiği süreçte Cambaz Pir'in ona düşmanları ve onların yaşadığı başta kale hakkında yerlerle ilgili bilgi desteği verdiği, kalenin paşası olduğu (KK-4) anlatılmaktadır. Ayrıca Cemele'ye bağlı olan Omala yerleşim yerinin adının Battal Gazi'ye bağlanması ve Keçi Kalesi'nin fethi sırasında Battal Gazi'nin uyguladığı strateji (KK-1) anlatıcıların değindiği diğer hususlardır. Hasluck'un 1928 yılında yayımladığı *Bektaşilik İncelemeleri* adlı çalışmada yer alan "Hüseyin'in ölümünün intikamını oğlu Cafer[Battal Gazi] Hristiyanlardan Kırşehir yakınlarındaki kaleyi zapt ve kumandanı Şemas'ı giriştiği vuruşma

neticesinde Müslüman etmek suretiyle almıştır.” (2012: 106-107) ifadeleri ile kaynak kişilerin aktardıkları arasında uyum olduğu görülmektedir.

Hasluck'un kaydettiği bilgiler ve kaynak kişilerin aktardıkları arasındaki benzerlik bölgede geçmiş dönemlerde Battal Gazi ile ilgili anlatıların bilindiğini göstermektedir. Hatta İhsan Çoruh'un (KK-4) Battal Gazi'nin kuyruktan yapılmış silahı ve atının kuyruğuna kesici aletler bağlayıp savaşması ile ilgili verdiği ayrıntılar² bu bilgiyi desteklemektedir. Buna göre Cemele'de tespit edilen Cambaz Pir üzerinden anlatılanlar bir destanın kopmuş parçasının menkabeleşmesine örnek olarak görülebilir. Bu bakımdan Türk destan edebiyatına ait bir ürünün menkabe türüne uygun bir anlatının doğuşuna yaptığı katkıyı görmek mümkün olmaktadır.

Hristiyan Aziz Mamas'tan İslam'a, İslam uğruna gaza eden Battal Gazi'ye ve Müslüman çocuklarına yardım ederek kutsal bir veli kimliğine dönüşen Cambaz Pir'in durumu Anadolu'nun fethi sonrası gerçekleşen kültürel dönüşüme uygunluğu bakımından da dikkate değerdir. Ahmet Yaşar Ocak'ın tespit ettiği, tekkelerin terkedilmiş ya da faaliyette bulunan kilise manastır gibi yerlerin yerine ya da yakınına kurulmak suretiyle onların dinî etkilerini devralma ve bu yolla bölgedeki gayrimüslim kitlelerin İslam'a daha kolay ısınmasını sağlama (2010: 16-17) anlayışında Aziz Mamas'tan Şemmas'a oradan Cambaz Pir'e dönüşüm özgün bir model olarak karşımıza çıkmaktadır. Veli kültürünün etkisiyle Anadolu'da kurulan tekkeler etrafında şekillenen ve önceki kültürlerin kutsal kişilerinin³ menkabevi anlatılarını devralan, onları unutturan ve yerine İslam dairesinde yenisini oluşturan tarihî süreçte, kutsal anlatıyı devralan veli, eski kültürlere ait azizi veya ilahı çoğunlukla ortadan kaldırmıştır. Mamas'tan Cambaz Pir'e dönüşümün özgün tarafı ise hala Cambaz Pir'in Hristiyanlık ile olan bağının hatırlanıyor olmasıdır. Ayrıca geçen süre içerisinde Aziz Mamas'ın *Battalnâme*'de Şemmas Pir hâline gelmesi ve aynı kutsal kişinin Türkçe açısından daha anlaşılır bir ad olan Cambaz Pir'e dönüşümü ve kaynak kişilerin adlandırma ile ilgili yaptıkları açıklamalar (KK-2; KK-5) dönüşüm sürecinin günümüzde ulaştığı noktanın takip edilebilmesi açısından oldukça önemlidir.

Bu dönüşümde kesişim kişisi olarak Battal Gazi'nin yer alması, onun iyi derecede İncil bilmesi, Şemmas Pir, “Eflahun, Rebi Bin Kayser, Kaytur Sasani, Mah Piyruz, Gülendama, Aden Banu, Keteyun” (Demir, 2006: 49) gibi gayrimüslimlerin İslam'ı tercih ederek Battal Gazi'ye

²*Battalnâme*'de “Bu Meclis Diğer Fitne-i Akabe Kadısı” (Say, 2009: 172) başlığı ile yer alan bölümde öküz kuyruğundan kesici bir silah yapılmaktadır.

³Putperest toplulukların İlahlarına ait anlatıların aynı yöntemle Hristiyanlar tarafından Azizler'e aktarıldığı bilgisi ve örneği için bk. Ocak, 2010: 35, 31-32 numaralı dipnotlar.

yardım etmeleri gibi Hristiyan topluluğuna da hitap eden durumların varlığı kültürel dönüşümde Battal Gazi anlatılarının işlevi olarak değerlendirilebilir.

Ayrıca mübarek, pir, evliya ifadeleri ile tanıtılan Cambaz Pir hakkında anlatılanların bir menkabe özelliği gösterdiği de görülmektedir. “Sözlükte övünülecek güzel iş, hareket manasına gelen menkabe (menkibe) kelimesinin çoğulu olan menakıb bu anlamıyla ilk defa IX. yüzyıldan itibaren yazılan hadis kitaplarında Hz. Peygamber’in ashabının faziletlerine dair hadisleri ihtiva eden bölümlerin adı olarak (Kitab’ül Menakıb) kullanılmaya başlanmıştır.” (Şahin, 2004: 112) Tanımda açıklanan duruma uygun olarak Cambaz Pir’in Müslümanlığı tercih etmesi ve devamında gizli bir şekilde Müslüman çocuklarına eğitim vermesi (KK-1; KK-2; KK-3; KK-4 KK-5), Battal Gazi gibi bir İslam kahramanına yardım etmesi (KK-1; KK-4), ağaç dikmesi (KK-1; KK-3; KK-4) faziletli davranışlar olarak değerlendirilmektedir. Bu faziletli davranışı göstermesi anlatıcıların ifadelerinden de anlaşıldığı gibi onu kutsal bir boyuta taşımaya yetmektedir.

Menkabe, Ahmet Yaşar Ocak’a göre tasavvuf cereyanından sonra kavram alanı olarak yeni anlamlar kazanır. “Menkabe ya da menâkıb, tasavvuf tarihinde, sufilerin izhar ettikleri harikulade olaylar demek olan kerametleri nakleden küçük hikâyeler manasında tahminen IX. yüzyıldan itibaren kullanılmaya başlanmıştır” (2010: 27). Ahmed Ateş de ögünülecek iş, meziyetlerden bahseden eserlerde menâkıb adına rastlandığını, sufiler arasında zamanla keramet sözcüğü ile hemen hemen aynı anlamda kullanılır hâle geldiğini belirtmiş ve XI. yüzyıldan itibaren menâkıb edebiyatının meydana geldiğini tespit etmiştir. (Ateş, 1957: 701,702) Cambaz Pir ile ilgili anlatılanların içeriği tasavvuf cereyanının menkabe sözcüğüne kazandırdığı faziletten keramete doğru gelişen yeni anlama uygun olarak zenginleştiği söylenebilir. Cambaz Pir’in yaşarken Müslüman çocuklarına eğitim vermesi ve diğer faziletleri anlatılanlarda öldükten sonra mezarından perşembe akşamları (K.K-3) ya da akşam namazı ile yatsı namazı arasında (KK-1) çıkan ışık ve mezarını gölgeleyen ağaç dalı (KK-3) kerameti ile zenginleştirilmiştir. Yaptığı faziletli davranışlar sayesinde ölümünden sonra kutsal bir kimlik kazanan Cambaz Pir’in ruhu, anlatıcılar tarafından kutsal kabul edilen zamanlarda (Perşembe akşamı, akşam namazı ile yatsı namazı arası) ışık olarak hareket edebilme gücüne erişmekte, ağaç tarafından mezarını gölgeleyen bir dala sahip olma kerametlerini gösterebilmektedir.

Kaynak kişiler tarafından anlatılanların yaşarken faziletten ölümden sonra keramete doğru bir akış izlemesinin temel sebebinin Cambaz Pir’in gayrimüslim bir topluluğun üyesi yani Rum (KK-1) ve Hristiyan (KK-4; KK-5) olduğu daha sonra Müslümanlığı kabul ettiği bilgisi olduğu düşünülebilir. Cambaz Pir bu yönüyle Türk anlatı geleneği içerisinde kabul görmüş zaten keramete sahip ve bu kerameti fazilet için kullanan evliyalardan farklı olarak, gösterdiği

faziletler sayesinde kerameti elde etmiş ve kendisinden yardım beklenen bir evliya (K.K-4) görüntüsü ortaya koymaktadır. Gayrimüslim tebaa ile olan münasebetinden dolayı da anlatıcılar tarafından kerameti elde etme yolunun özellikle vurgulandığı düşünülmektedir.

Cambaz Pir'in tarihi süreç içerisinde kazandığı ve günümüzde devam ettirdiği kutsallık onun bulunduğu mekânı da yöre halkının nazarında muteber hâle getirmektedir. Kutsal mekânlar tarih boyunca kutsallığın kaynağı olarak görülene yani yaratıcıya ulaşmak için bir yol olarak kullanılmıştır. Kutsal görülen kişiler ise yaratıcıya erişmede aracı olarak değerlendirilmiştir. Bundan dolayı böyle mekânlar veya makamlar çevresinde bir takım inanışlar ve uygulamalar gelişmektedir. Bu anlayışın Cemele'de Cambaz Pir'in mezarı etrafında geçmişte daha güçlü olmakla beraber hâlâ yaşadığını görmek mümkündür. Ali Rıza Önder, "Pir Şemmas", "Baba Şemmas", "Şemmas Dede" gibi adlarla anılan ve kökeni pek bilinmeyen bir yatıra, çeşitli amaç ve dileklerle adakta bulunulmasını 'Şemmas Geleneği' olarak tanıtmıştır. (1992: 197)

Musa Burçak, *Çayağzı (Cemele) Tarihi ve Kültürü* adlı çalışmasında bölgede bulunan çok yıllık çam ağaçlarından⁴ bahsederken,

...Orta yerdeki çamın doğu yamacına doğru mezarımsı bir çevlik vardır. Cemele öncesi toplumun kutsal bir yeri olabilir. Onun için korunmuştur. Çocukluğumda bir yağmur duasına çıkmıştık. Kadınlar bu mezarımsı yerin çevresinde halka oldular. Başladılar ilahi okumaya. Sonraları terasa geldiler. Ellerindeki çingil helkelerini kafalarına vurdular. Burası bir ya[t]ır dediler. Bu çamları günümüz taşıyan nedenle bu kutsallığın payı vardır diye düşünüyorum (2005: 56).

ifadelerine yer vermiştir.

Bunların yanı sıra kaynak kişiler tarafından verilen bilgilere göre Cambaz Pir'in mezarı yağmur duasının yapıldığı mekândır. (KK-1; KK-3; KK-4) Yağmur duası yapılırken kurban kesildiği, yemek yapıldığı ve Cambaz Pir'in adı anılarak dua edildiği anlaşılmaktadır. Bu dua esnasında Cambaz Pir'in adının anılması ile çocukların ağladığı, koyunların melediği ve bu suretle duaya iştirak ettikleri görülmektedir. (KK-1) Erkeklerin elbiselerini ters bir şekilde giymeleri de dua ritüelinin bir parçası olarak ifade edilmektedir. Burçak'ın ifadelerinden kadınların el ele tutuşup ilahi okudukları ve ellerindeki taşıma kaplarını başlarına vurmaları suretiyle duaya iştirak ettikleri belirtilmektedir.

⁴Cambaz Pir'in mezarı Musa Burçak'ın çalışmasında bahsettiği çam ağaçlarının altında bulunan "mezarımsı çevlik" alanda yer almaktadır. Ancak yazarın ifadelerinden anlaşılacağı üzere, mezarın Cambaz Pir'e ait olduğunu bilmemektedir sadece "yatır" olarak değerlendirmektedir. Kendisiyle yaptığımız telefon görüşmesinde de bunu teyit etmiştir.

Cemele’de yağmur duasına çıkma geleneğinin devam ettiği ancak dua edilen mekânın değiştiği yeni mekânda yapılan duanın Cambaz Pir’de yapılan dua kadar etkili olmadığı da bazı kaynak kişiler tarafından ifade edilmektedir. (KK-1)

Mezar çevresinde gelişen inanç ve uygulamaların bir diğeri de ağaca çaput bağlamadır. Cambaz Pir tarafından dikildiğine inanılan ve Cambaz Pir’in mezarının yanında bulunan ağaca çocuğu olmayan kadınlar çaput bağlayıp dilek dilemektedir. (KK-1; KK-3) Çaput bağlamanın yel (romatizma) ağrısının geçirilmesi için de yapıldığı belirtilmektedir. Son olarak ağaca ortası delik paranın çivi ile çakıldığı ya da ağacın dibine para atıldığı da kaynak kişiler tarafından ifade edilmektedir. Bu inanç uygulamalarının tamamında İslam öncesi inançların etkisini görmek mümkündür. Cambaz Pir’in yanında Türk kültürü açısından kutsal görülen diğer unsurun mezarın yanında bulunan çam ağacı (Ergun, 2004: 207, 216) olması da ayrıca inanın ağaç kültü üzerinden beslendiği derinliği ortaya koymaktadır.

Sonuç olarak kutsal kavramı ile inanç arasında var olan ilişki zamana meydan okuyacak kadar güçlü olabilmektedir. Bu meydan okuyuşta kutsalın kimi zaman kimlik değişirse bile tanınabilecek kadar özelliği halkın hafızasında yaşamaya devam etmektedir. Aziz Mamas’tan Şemmas Pir’e oradan Cambaz Pir’e ulaşan dönüşüm kutsalın gücünü, kültüre uyum yeteneğini, kalıcılığını ortaya koyan örneklerden biridir.

Aziz Mamas’tan Cambaz Pir’e geçişte yer alan Şemmas Pir aşaması dönüşüm hakkında oldukça önemli bilgiler sunmuştur. Battal Gazi gibi İslam adına mücadele eden bir kahramana yardım eden, Hristiyanlığın yerine Müslümanlığı kabul eden ancak Hristiyan bir din adamı gibi görünen Şemmas Pir azizden evliyaya dönüşümü daha izah edilebilir hâle getirmektedir. Bu akla uygun hâle getirme sürecinde *Battal Gazi Destanı*’nın oynadığı rol onun işlevine bir yenisini daha eklemektedir. Ayrıca bu destandan kopan bazı parçaların bir menkabenin doğuşuna yaptığı katkı da belirgin hâle gelmektedir.

Azizden evliyaya doğru gerçekleşen dönüşüm içerisinde fazilet kavramının ne denli önemli hâle geldiği de ortaya çıkmıştır. Zira bir gayrimüslimin İslam lehine atacağı adımlar yani Müslüman olanlara göre göstereceği faziletler onu veli mertebesine taşıyabilmektedir. Bu mertebeden sonra erişilen konum kutsalı, yaratıcıdan talep edilenlere aracılık edebilecek vasfa erişirmiş olacaktır.

Mamas, Şemmas, Cambaz adlarının geçirdiği değişimde halkın anlayacağı ve açıklayabileceği bir söyleyişi tercih ettiği ve halkın ismi daha izah edilebilir olana doğru evirme eğiliminde olduğu da tespit edilebilmektedir.

Kutsalı besleyen ve kutsaldan beslenen bir döngüye sahip olan inanışa bağlı pratiklerin, Cambaz Pir inancının yaşamasına katkı sağladığı görülmektedir. Ziyaret yeri özelinde ortaya çıkan yağmur duası, tedavi amacıyla ağaca çaput bağlama, ağaca para çakma, mezara para atma gibi uygulamaların kutsal görülenin derin Türk kültürüyle iç içe günümüzde de yaşamasına katkı sağlamaktadır.

EK: Cambaz Pir’le İlgili Anlatılar:

1- *“Cambaz Pir mübareğin kalede olduğunu gece Müslüman çocuklarını okuttuğunu gündüz Hristiyan çocuklarını okuttuğunu biliyoruz. Zaten Rum’muş eskiden beri. Ondan sonra da Omala dediğimiz şurada bizim Müslümanların yaşadığını gece gizlice gelip onları okuttuğunu biliyoruz. Çünkü Battal Gazi geliyormuş demişler ki bizim köye o mu ola yani, Battalgazi geliyor o mu ola Omala’nın adı da buradan gelir. Battal Gazi Omala’ya gelmiş dergâhını kurmuş. Karşıda da Keçi Kalesi var. Keçileri getirmiş boynuzlarına mum yakmış, askeri çoğaltmış ya ondan sonra da buradaki adam Hristiyan komutan korkmuş kaleyi Battal almış. Rahmetlin burada yaşadığını, çam ağaçlarının orada eskiden beri mezarının olduğunu biliyoruz. Şambas Piri diye de duyardık. Battal Gazi’ye bilgiler verirmiş. Kitapta falan rastlamadık ama var böyle bilinir.*

Şu gördüğün yerlerde çam ağaçları var. Hatta bizden yaşlı köylü amcalara sorarsak, akşam namazı ile yatsının arasında bir ışığın böyle geldiğini gittiğini ruhunun ışık şeklinde yandığını söylüyorlar. Şimdi hepimiz şeytani mi olduk ne yaptık. Işıklar falan görünmüyor. Ama eskiden insanlara görünüyor. Bizatihi herkes gördüklerini söylerdi.

Efendim kadınlar falan işte yağmur duası için gittiklerimizde oraya para atıyorlar, çaput bağlıyorlardı. Hâlbuki bunlar hurafe olan şeyler şimdi oraya para da atıyorlardı. Cambaz Pir’in oraya çam ağaçlarına eskiden yel ağrısı sızısı geçsin diye çaput bağlarlarmış. Haddizatında öyle inanılıyor. Yüz paralar vardı evvelden, iki buçuk kuruş derdik ortası delik o delik paralardan oraya çakıyorlardı. Yardım etmiş oluyorlar, para atmış oluyorlar. O ağaçların 217 yıl yaşadığı söylenir. Böyle bir yatırım var fakat kıymetini bilen yok. Kabristan gibi türbe gibi bir şey olsa da gidilip gelindiğinde yağmur duasında milletin toplanmasında iyi olur. Yağmur duasına biz çocukken gittiğimizde orada bu âlimin, velinin, mübareğin ismi anıldığında, o çocukların ağlaması, koyunların melemesi, erkeklerin elbiseyi ters giymesi. Efendim rahmet, ben yağdığını köye kadar zor düştüğümüzü biliyorum. Fakat ondan sonra yağmur duasına çıkıyoruz. Bir taraflara gidiyoruz. Fakat sadece etkinlik oluyor yemek yeniyor. Ne yağmur yağıyor ne de bir şey ama o taraftayken rahmet oluyordu.” (KK-1)

2-“Şimdi söyle asıl Cambaz değil, benim duyduğum, Şampas, Şampas Piri derlerdi. O zaman Müslüman derlerdi. O zamandan bu zamana bunu anlatırlardı. Şu şöyle oldu bu böyle oldu. Birisi başka türlü anlatır ancak Şampas Piri geçerli, var. Yalnız o çamın çocukken bile biz oraya bayağı bir şey olarak bakardık, mukaddes yer olarak bakardık daha hâlâ öyle. Kiblemiz de o tarafa denk geliyor. (KK-2)

3-“Cambaz Piri geceleri Müslüman çocuğu okuturmuş. Gündüzleri, Hristiyan çocuğu okuturmuş. Böyle biliyoruz. Orada çamın altında mezar var. 350 senedir o çamlar varmış. Orada bir mezar var. Çamdan da bir kol uzanmış mezara gölgelik yapıyor. Orası Cambaz Pir'in mezarı deniliyor öyle söylüyorlar. Bizim çamlar 350 senelik, oradan bir ışık çıkardı. Kalenin çıkışına da kale mezarı derler ışık kale mezarına kadar gelirdi, tekrar geri dönerdi. Perşembe günü akşamı. Bunların ben şahidiyim, hem kardeşim hem ben. Cambaz Pir'e şiveye göre başka adlar da diyorlar. Şampas da diyorlar.

Orada eskiden yağmur duası ediliyordu. Ağaçlara çaput bağlanırdı. Çocuğu olmayan çaput bağlardı dilek ederlerdi. Tarikatta olanlar hu çekerdi Kur'an okunurdu. Kurbanlar kesilirdi pilavlar yapılırdı. Kasabanın hepsi çıkar toplanırdı. Orada büyüdüm. Yol yapılsaydı ben oraya türbe yaptıracaktım orada bir çeşme var şöyle suyu akar buz gibi böyle. (KK-3)

4-“Burada Cambaz Piri Müslümanmış geceleri Müslüman çocuğu okuturmuş gündüz de gavur çocuğu okuturmuş ama içi Müslümanmış, dışı gavur. Ders göstertirmiş. Bu bizim kalenin paşasıymış. Ankara'da Battal Gazi var onun oğluymuş bu. Cambaz piri buraya gece gelirmiş. Babası, Ankara'da kalıyormuş Battal Gazi bazı bazı gelirmiş buraya, gâvurları kırar gidermiş. Bu dağda şurada altı tane çam var bu çam Cambaz Pir'den kalma. O, zamanında dikmiş. Orada gece ışık yanardı. Işık Kale mezarına gelirdi, geri giderdi çamın altına, yana yana giderdi kale mezarına mezar vardı. Ben gördüm o ışık şimdi yanmıyor. O cambaz pirin ışığıydı. Herhâlde oraya guyulanmış [defnetmek, gömmek]. O çamların oradan ışık çıkıyor kale mezarının oraya gece tekrar çamların oraya gidiyor. Neyse Battal gazi buraya geliyor gâvurları kırıyor. Bu Müslüman, Battal Gazi biliyor. Cambaz Piri Gâvurlara Hristiyan gibi görünüyör onların din adamıymış. Hiç bilmiyorlar Müslüman olduğunu. Babası Battal geliyormuş ona, şurada şurada gâvurun nöbetçileri var diyormuş. Babası geliyormuş oraları basıyormuş gâvurları öldürüyormuş, ondan sonra geri gidiyormuş. Battal Gazi gâvurlar için atına binmiş. Atın kuyruğuna şey yapmış, mıknatis gibi demir onunla vurmuş vurmuş yıkmış. Misket gibi şeyler varmış. Elinde kılıç gibi almış vurdu mu kılıç gibi kafasına otururmuş. Silahı da at kuyruğu gibi bir şeymiş. Ankara'dan gelirmiş burada Cambaz Pir'le tek çamın altında buluşurlarmış. Burada savaş olmuş Müslümanlarla Hristiyanlar savaşmış. Battal Gazi oğlunun yanına gelip buraları kontrol edermiş. Allah tarafından, vurduğunu yıkarmış çok güçlüymüş.

Orada bizim cevizler vardı. Babamla dedem, gitmiş. Babam diyor orada yatarken gündüz bir taş geliyor. Çat çat ediyor. Orada Cambaz Pir'in yatağı var. Babam bağ kaynatıyordum diyor. Yatıyordum, yatarken diyor, baktım başımda ışık yanıyor. Hemen başımı örtünün içine çektim diyor, vallahi babam öyle dedi bana. Bu ışık Cambaz Pir'in ışığı Evliya o adam ama onu o zaman Hristiyan biliyorlar." "Tek çamın oraya çıkar dua ederdik. Yağmur yağmadığı zaman Cambaz Pir'de dua ederdik. Dua ederken şey derler. Kafasını felan kapatır. Allah yağmur ver ya rabbim Cambaz Pir'inin yüzü gözü hürmetine denir. Cambaz Pir evliya olduğu için. Tek çama çaput bağlarlardı. Işığın yandığı tek çamın altında dua ederlerdi. Çamları da o dikmiş." (KK-4)

5- "Benim çocukluğumda duyduğum kadarıyla kaleden geliyor. Burada aşağıda, gece Müslüman çocuklarını okuturmuş, gündüz de Hristiyan âlemini okuturmuş. Buna Cambaz Piri, cambaz yani o anlamda yani hani. Sihirbaz anlamında anladın mı? O şekilde, Cambaz Piri, diyorlarmış yani hem orayı idare ediyormuş. Hem Hristiyan âlemini, hem de Müslüman âlemini idare ediyormuş." (KK-5)

Kaynaklar

- Ahmet Cevdet Paşa. (2014). *Faideli Bilgiler*. İstanbul: Hakikat Kitabevi.
- ATEŞ, A. (1957). Menâkıp, Menakib. *İslam Ansiklopedisi*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi. C.7, s.701,702.
- BURÇAK, M. (2005). *Çayağzı (Cemele) Tarihi ve Kültürü*. Çayağzı Kasabası Kültür ve Yardımlaşma Derneği Yayınları.
- DEMİR, N. ve ERDEM, M. D. (2006). *Battal Gazi Destanı*. Ankara: Hece Yayınları.
- ELİADE, M. (2003). *Dinsel İnançlar ve Düşünceler Tarihi Taş Devrinden Eleusis Mysteria'larına*. İstanbul: Kabalcı.
- ERGUN, P. (2004). *Türk Kültüründe Ağaç*. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları.
- HASLUCK, F. W. (2012). *Bektaşilik İncelemeleri*. (Çev. Mehmet Kanar.) İstanbul: Say Yayınları.
- GİRARD, R. (2003). *Şiddet ve Kutsal*. (Çev. Necmiye Altay). İstanbul: Kanat Kitap.
- GÖKBEL, A. (1999), Kangal Yöresinde Ziyaret Yerleri ile İlgili İnanç ve Uygulamalar. *C.Ü İlahiyat Fakültesi Dergisi*, III, 163-189.
- GÜNAY, Ü.; GÜNGÖR, H.; TAŞTAN, A.V. ve SAYIM, H. (2001). *Ziyaret Fenomeni Üzerine Bir Din Bilim Araştırması (Kayseri Örneği)*. Kayseri: Erciyes Üniversitesi Yayınları.
- KAVRUK, H. ve DURUKOĞLU, S. (2012). *Battalnâme*. Malatya: Malatya Kitaplığı.
- KÖKSAL, H. (1984). *Battalnâmelerde Tip ve Motif Yapısı*. Ankara: Başbakanlık Basımevi.
- OCAK, A. Y. (2010). *Kültür Tarihinin Kaynağı Olarak Menâkıbnâmeler*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.

- OYMAK, İ. (2013). *Malatya Ziyaret Kültürü ve Ziyaret Yerleri*. Malatya Valiliği Malatya Kitaplığı Yayınları.
- ÖNDER A. R. (1992). Anadolu'nun Bazı Yörelerinde Şemmas Geleneği. *IV. Milletlerarası Türk Halk Kültürü Kongresi Bildirileri*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- ÖZCOŞAR, İ. (2008). *Bir Yüzyıl Bir Sancak, Bir Cemaat, 19. Yüzyılda Mardin Süryanileri*. İstanbul: Beyan Yayınları.
- ÖZÇELİK, M. (2009). *Seyyid Battal Gazi*. T.C. Eskişehir Valiliği.
- PEKİN, F. (2001). *Kapadokya Kayalardaki Şiirsellik*. İstanbul: İletişim Yayıncılık.
- ŞAHİN, H. (2003). Menakıbnâme. *Diyanet İslam Ansiklopedisi*. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı. C.29. s.112,114.
- TARIM, C. H. (1940). *Kırşehir Tarih ve Coğrafya Lûgatı*. Kırşehir: Vilayet Matbaası.
- ÜNSAL, V. (2012). *Eskiçağ'da Kırşehir ve Çevresi*. Kırşehir: Kırşehir Belediyesi Yayınları.

Kaynak Kişi Künyeleri

- KK-1: Muammer Kömbe, 1952 Cemele Doğumlu, Lise Mezunu, Emekli.
- KK-2: Sabri Albayrak, 1945 Cemele Doğumlu, İlkokul Mezunu, Çiftçi.
- KK-3: Ramazan Dede, 1945 Cemele Doğumlu, İlkokul Mezunu, Çiftçi.
- KK-4: İhsan Çoruh, 1937 Cemele Doğumlu, Okuryazar, Çiftçi.
- KK-5: Ekrem Karaburçak, 1950 Cemele Doğumlu, Yüksekokul, Emekli Öğretmen.
- KK-6: Sadık Ak, 1952, Çorum / Alaca Doğumlu, Yüksekokul, Emekli Öğretmen.
- KK-7: Ramazan Erginer, 1961 Aksaray/Mamasun Doğumlu, İlkokul, Çiftçi/Köy Muhtarı.